

УДК 614.272

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF FOREIGN TRADE IN PHARMACEUTICAL INDUSTRY OF UKRAINE

Мангушев Д.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу
та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Колосовська О.Д.

студентка економічного факультету,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Онщенко В.С.

студентка економічного факультету,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті досліджується проблематика сучасного стану реалізації зовнішньоекономічної діяльності у фармацевтичній галузі України. Проаналізовано основні показники, що характеризують структуру та динаміку розвитку фармацевтичного ринку. Досліджено основні причини імпортозалежності фармацевтичного сектору України. Розроблено прогноз та визначено перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності даної галузі.

Ключові слова: фармацевтичний ринок, зовнішньоекономічна діяльність, фармацевтична продукція, аналіз ЗЕД, імпорт, експорт, прогноз.

В статье исследуется проблематика современного состояния реализации внешнеэкономической деятельности в фармацевтической отрасли Украины. Проанализированы основные показатели, характеризующие структуру и динамику развития фармацевтического рынка. Исследованы основные причины импортозависимости фармацевтического сектора Украины, разработан прогноз и определены перспективы развития внешнеэкономической деятельности данной отрасли.

Ключевые слова: фармацевтический рынок, внешнеэкономическая деятельность, фармацевтическая продукция, анализ ВЭД, импорт, экспорт, прогноз.

In this research article the current state of foreign economic activity in the pharmaceutical industry of Ukraine is examined. The basic parameters characterizing the structure and dynamics of the pharmaceutical market are analyzed. The basic reasons of import dependency of pharmaceutical sector in Ukraine are researched, a forecast is developed and perspectives of foreign economic activity in this sector are defined.

Keywords: pharmaceutical market, foreign trade, pharmaceuticals, analysis of foreign trade, import, export, forecast.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Важливим сегментом національного ринку України є фармацевтична галузь – потужний та прибутковий промисловий сектор світового господарства, що, крім свого економічного значення, має тісний зв'язок із рівнем та якістю життя населення та його добробутом. Нині фармацевтичний ринок є найбільш динамічним та перспективним ринком економіки країни, що протягом останніх

років має швидкі темпи приросту, навіть незважаючи на кризове становище країни. Саме тому ринок потребує систематичного аналізу його стану для виявлення темпів росту, можливих перешкод у розвитку та шляхів їх подолання, а також його взаємодії з іноземними фармацевтичними ринками.

Нині вітчизняні підприємства здатні забезпечити фармацевтичний ринок України лише на третину, іншу частину становить продукція іноземних фірм, тому особливо доречним є

дослідження проблем та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) даної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Основні напрями здійснення ЗЕД вивчалися такими науковцями, як: В.В. Покровська, Б.І. Синецький, А.Г. Медведєва, Ю.В. Макогон, Л.А. Пайкова. Фахівці аудиторської компанії Baker Tilly зробили аналіз даних провідних інформаційних ресурсів та описали фармацевтичний ринок України. Питанню організації та економіки фармації присвячено наукові праці українських дослідників А.С. Гончарова, І.В. Пестуна, А.В. Кабачної, З.М. Мнушко, О. Посилкіна, Д.В. Карамішева, В.М. Толочка та ін.

Проте актуальною залишається проблема розвитку фармацевтичного ринку України у сфері зовнішньоекономічних зв'язків. Це зумовлено передусім необхідністю виходу вітчизняних фармацевтичних підприємств на міжнародний ринок.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У вказаних напрямках досліджень немає зв'язку між окремими частинами складного циклу управління ЗЕД на вітчизняному фармацевтичному ринку. Також не досліджено особливості ЗЕД на цьому ринку, що формують його інвестиційну привабливість для виходу на міжнародний рівень. Досі відсутні комплексний аналіз та вивчення сучасного стану ЗЕД на вітчизняному фармацевтичному ринку, основних перешкод на шляху її здійснення та напрямів їх подолання.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження сучасного стану фармацевтичного ринку України в розрізі зовнішньоекономічної діяльності та визначення проблем і подальших перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Фармацевтичний ринок є багатofункціональним та передовим за наукоємністю, капіталоємністю та значимістю для економіки країни та суспільства у цілому. Функціонування цього ринку неможливе без ефективної зовнішньоекономічної діяльності. Здійснення ЗЕД сприяє розвитку конкурентоспроможної вітчизняної фармацевтичної промисловості, дає змогу сформувати фармацевтичний ринок, призначений виконувати найважливіше соціальне завдання – забезпечення населення лікарськими препаратами (ЛП) та виробами медичного призначення.

Функціонування фармацевтичного ринку України має систему, що реалізується за певним алгоритмом (рис. 1).

До моменту купівлі лікарських засобів кінцевими споживачами в аптеці цей товар проходить певний шлях від виробника/імпортера до оптових дистриб'юторів, далі – від оптовиків до аптечних закладів (або від вітчизняного виробника до аптечних мереж), а тільки потім через аптеку потрапляють до кінцевого споживача, який купує ліки для власного споживання.

Наведемо дані, що характеризують стан сучасного українського фармацевтичного ринку, до яких належать такі основні показники, як:

Рис. 1. Алгоритм функціонування фармацевтичних ринків в Україні [1; 5]

виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, їх динаміка за останні роки, обсяг нових замовлень на виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів та обсяг реалізованої фармацевтичної продукції за видами діяльності.

Сучасний український ринок фармацевтичних продуктів та препаратів включає значну частину імпортованих медичних препаратів, а також переважну частку серед продукції застарілих, клінічно неефективних лікарських засобів. Тобто фармацевтичний ринок України залишається імпортозалежним.

Із таблиці бачимо, що вітчизняне виробництво фармацевтичних продуктів та препаратів у 2016 р. має стабільно зростаючі показники. Так, обсяги виробництва фармацевтичних продуктів і препаратів за період 2011–2015 рр. зросли більше ніж у два рази (табл. 2).

Обсяг нових замовлень на виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів відповідно має позитивну динаміку, однак відсоток іноземних замовлень із 2014 р. зменшується, що може бути зумовлено нестабільністю в зовнішньо-

економічних відносинах з іноземними замовниками, а також нестабільним економічним та політичним становищем в Україні.

Таблиця 3
Обсяг нових замовлень на виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за 2013–2016 рр. [6]

Роки	Код за КВЕД-2010	Обсяг нових замовлень	Із нього обсяг іноземних замовлень	
		млн. грн.	млн. грн.	у % до обсягу нових замовлень
2016	21	18842,9	2335,8	12,4
2015		14912,8	1906,7	12,8
2014		11633,1	1664,5	14,3
2013		9455,3	1119,1	11,8

Роздивимося детальніше обсяг іноземних замовлень на виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за 2013–2016 рр. (рис. 2).

Таблиця 2
Динаміка виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за період 2011–2015 рр., млн. грн. [6]

№	Найменування	Роки				
		2011	2012	2013	2014	2015
1.	Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	8888,1	10465,4	12215,0	14595,8	20295,8
2.	Виробництво фармацевтичних продуктів	364,5	900,2	815,1	1298,4	1660,0
3.	Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	8523,6	9565,2	11399,9	13297,4	18635,8

Таблиця 1
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів по місяцях 2016 р. [6]

№	Місяць	Найменування		
		Препарати лікарські, що містять пеніцилін та інші антибіотики, т	Препарати лікарські, що містять гормони і не містять антибіотиків, т	Препарати лікарські, що містять алкалоїди або їх похідні і не містять гормонів чи антибіотиків, тис. т
1.	Січень	64,3	8,4	3,3
2.	Лютий	165	8,2	4,1
3.	Березень	129	10,4	4,2
4.	Квітень	146	10,7	4
5.	Травень	97,1	10,9	3,5
6.	Червень	92,6	10	3,7
7.	Липень	95,2	7,8	3,7
8.	Серпень	89	11,2	3,8
9.	Вересень	120	9,7	3,8
10.	Жовтень	85,8	14,4	4
11.	Листопад	67,4	13,1	4
12.	Грудень	95,6	9,9	4,3

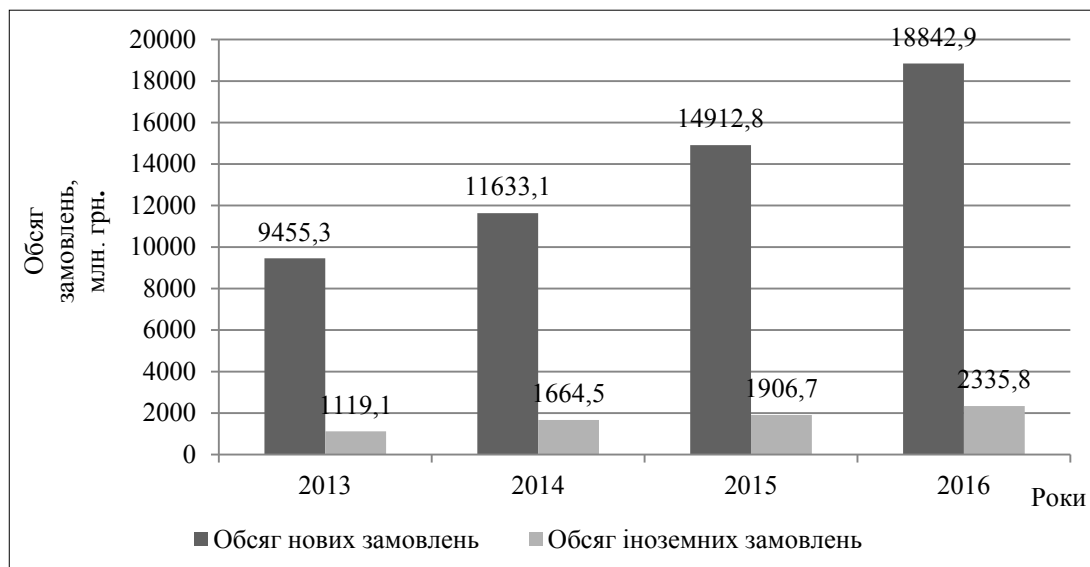

Рис. 2. Обсяг нових замовлень на виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за 2013–2016 рр., млн. грн. [6]

Можемо припустити, що збільшення обсягу вітчизняних замовлень пов'язано з воєнними діями на сході країни.

У 2010 р. обсяг реалізованої продукції без ПДВ та акцизу становив 7,396 млрд. грн., у 2011 р. приріст становив 1,464 млрд. грн., у 2012 р. – 1,597 млрд. грн., у 2013 р. – 1,745 млрд. грн., у 2014 р. – 2,393 млрд. грн., у 2015 р. – 5,7 млрд. грн., у 2016 р. – 4,671 млрд. грн., що в сумі становить 24,966 млрд. грн.

Фактори, що вплинули на ці показники, такі:

- антитерористична операція на сході країни, що призвела до втрати окремих економічно розвинутих регіонів та регіональних ринків;
- знецінення майже втричі починаючи із січня 2014 р. курсу національної валюти;
- рівень інфляції фармацевтичних товарів (2014 р. – 44%, 2015 р. – 34%);

– зміна системи оподаткування операцій із постачання лікарських засобів: уведення з квітня 2014 р. ПДВ на лікарські засоби в розмірі 7%;

– запровадження з лютого 2015 р. додаткового п'ятивідсоткового імпортного збору для товарів, які ввозяться на митну територію України, під перелік яких підпадають імпортні лікарські засоби (скасований із 1 січня 2016 р.).

Проаналізувавши динаміку основних показників зовнішньоекономічної діяльності у сфері фармацевтичної галузі, спостерігаємо тенденцію до зменшення обсягів імпорту починаючи з 2012 р., який у 2015 р. досяг найнижчого показника – 1,367 млрд. дол. США. Показники експорту з 2011 по 2014 р. зростають, сягаючи найвищого показника – 255,9 млн. дол. США, у 2016 р. вони стабілізуються. Динаміку зображено графічно на рис. 3.

Таблиця 4

Обсяг реалізованої фармацевтичної продукції за видами діяльності в 2010–2016 рр. [6]

Роки	Найменування	Код за КВЕД-2010	Обсяг реалізованої продукції без ПДВ та акцизу		З нього обсяг продукції, реалізованої за межі країни	
			млн. грн.	у % до всієї реалізованої продукції	млн. грн.	у % до обсягу реалізованої промислової продукції за видом діяльності
2016	Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	24966,0	1,4	3018,4	12,1
2015			20295,8	1,1	-	-
2014			14595,8	1,0	-	-
2013			12202,9	0,9	-	-
2012			10457,3	0,8	-	-
2011			8860,0	0,7	-	-
2010			7396,7	0,7	-	-

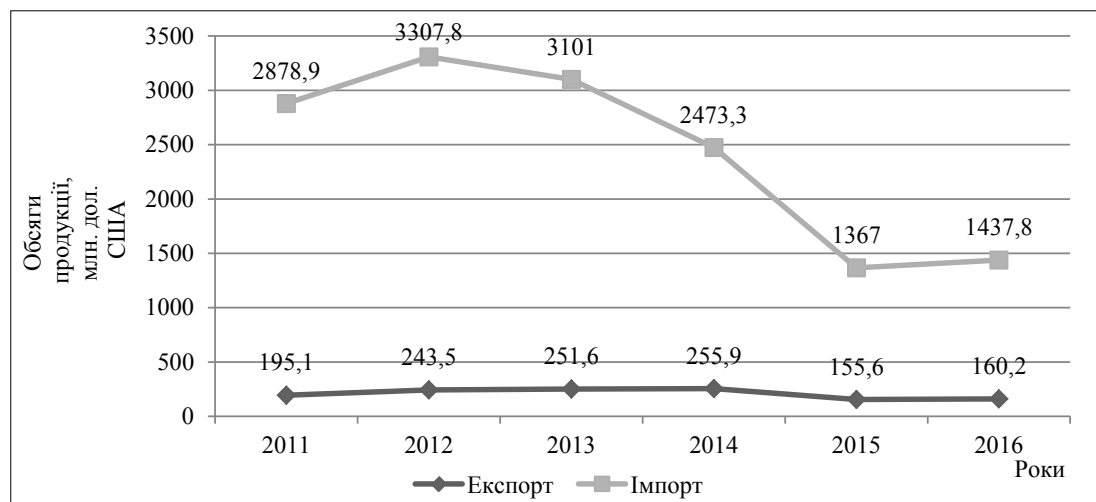

Рис. 3. Динаміка експорту-імпорту фармацевтичної продукції в 2011–2016 рр., млн. дол. США [6]

Таблиця 5

Інтегральні показники зовнішньоекономічної діяльності України у фармацевтичній галузі за період 2011–2016 рр. [6]

№	Показники	Символи і формули	Од. виміру	Роки					
				2011	2012	2013	2014	2015	2016
A	B	C	D	1	2	3	4	5	6
1	Експорт	Ex	млн. дол. США	195,1	243,5	251,6	255,9	155,6	160,2
2	Імпорт	Im		2878,9	3307,8	3101	2473,3	1367	1437,8
3	Населення	P	млн. осіб	45,8	45,6	45,5	45,4	42,9	42,8
4	ЗТО	ВТО=Ex+Im	млн. дол. США	3074	3551,3	3352,6	2729,2	1522,6	1598,0
5	Баланс	B=Ex-Im	млн. дол. США	-2683,8	-3064,3	-2849,4	-2217,4	-1211,4	-1277,6
6	Структура експорту	Ex/ВТО*100	%	6,3	6,8	7,5	9,4	10,2	10,0
7	Структура імпорту	Im/ВТО*100		93,6	93,1	92,5	90,6	89,8	89,9
8	Видова спеціалізація	B/ВТО*100		-87,3	-86,3	-84,9	-81,2	-79,6	-79,9
9	Коефіцієнт експортного покриття	Ex/Im*100		6,8	7,4	8,1	10,3	11,4	11,1
10	Експорт на душу населення	Ex/P	тис. дол. США	4,3	5,3	5,5	5,6	3,6	3,7
11	Імпорт на душу населення	Im/P	тис. дол. США	62,9	72,5	68,1	54,4	31,8	33,6
12	Абсолютний приріст експорту (ц)	$\Delta Ex = Ex_i - Ex_{i-1}$	млн. дол. США	-	48,4	8,1	4,3	-100,3	4,6
13	Абсолютний приріст імпорту (ц)	$\Delta Im = Im_i - Im_{i-1}$	млн. дол. США	-	428,9	-206,8	-627,7	-1106,3	70,8
14	Абсолютний приріст населення (ц)	$\Delta P = P_i - P_{i-1}$	тис. осіб	-	-144,9	-80,6	-126,8	-2496,9	-168,8
15	Темпи зростання експорту (ц)	$TrEx = Ex_i / Ex_{i-1} * 100$	%	-	124,8	103,3	101,7	60,8	102,9
16	Темпи зростання імпорту (ц)	$TrIm = Im_i / Im_{i-1} * 100$	%	-	114,9	93,7	79,7	55,3	105,2
17	Темпи зростання населення (ц)	$TrP = P_i / P_{i-1} * 100$	%	-	99,7	99,8	99,7	94,5	99,6
18	Темпи приросту експорту (ц)	$TrpEx = TrEx - 100$	%	-	24,8	3,3	1,7	-39,2	2,9
19	Темпи приросту імпорту (ц)	$TrpIm = TrIm - 100$	%	-	14,9	-6,3	-20,2	-44,7	5,2
20	Темпи приросту населення (ц)	$TrpP = TrP - 100$	%	-	-0,3	-0,2	-0,3	-5,5	-0,4

Таблиця 6

Експорт/імпорт фармацевтичних товарів за січень-листопад 2016 р., тис. дол. США [6]

№	Найменування	Експорт	Імпорт
1.	Залози та інші органи, призначені для органотерапевтичного використання, висушені, подрібнені або не подрібнені у порошок; екстракти залоз або інших органів чи їх секретів, призначені для органотерапевтичного використання; гепарин та його складники	40,8	2631,1
1.1.	Екстракти залоз або інших органів чи їх секретів (продуктів їх секреції)	-	81,1
1.2.	Інші:	40,8	2550,0
2.	Кров людей; кров тварин, приготовлена для терапевтичного, профілактичного або діагностичного застосування; сироватки імунні, інші фракції крові та імунологічні продукти, модифіковані або немодифіковані, у тому числі одержані із застосування	8266,2	235268,0
2.1.	Сироватки імунні та інші фракції крові та імунологічні продукти, модифіковані або немодифіковані, у тому числі одержані із застосуванням біотехнологічних процесів:	6683,2	121752,6
2.2.	Вакцини для людей	212,1	18370,7
2.3.	Вакцини ветеринарні	284,3	36073,9
2.4.	Інші:	1086,5	59070,9
3.	Лікарські засоби (ліки) (за винятком товарів, включених до товарних позицій 3002, 3005 або 3006), що складаються із суміші двох або більше продуктів для терапевтичного або профілактичного застосування, але не у дозованому вигляді і не розфасовані	1158,1	8599,9
3.1.	Що містять пеніциліни або його похідні, які мають структуру пеніциланової кислоти, або стрептоміцини, або їх похідні	-	316,5
3.2.	Що містять інші антибіотики	-	2963,9
3.3.	Що містять алкалоїди або їх похідні, але не містять гормонів, інших сполук товарної позиції 2937 або антибіотиків	22,8	54,3
3.4.	Інші	1135,3	5238,5
4.	Лікарські засоби (ліки) (за винятком товарів, включених до товарних позицій 3002, 3005 або 3006), що складаються зі змішаних або незмішаних продуктів для терапевтичного або профілактичного застосування, у дозованому вигляді	143973,9	1150341,4
4.1.	Що містять пеніциліни або їх похідні, які мають структуру пеніциланової кислоти, або із умістом стрептоміцинів або їх похідних	607,2	16103,1
4.2.	Що містять інші антибіотики	5338,5	103060,8
4.3.	Що містять алкалоїди або їх похідні, але без умісту гормонів, інших сполук товарної позиції 2937 або антибіотиків	3963,1	45489,2
4.4.	Інші лікарські засоби, що містять вітаміни або інші сполуки товарної позиції 2936	7787,6	95300,2
4.5.	Інші	113191,7	783275,1
5.	Вата, марля, бинти та аналогічні вироби (наприклад, перев'язувальні вироби, липкий пластир, гірчичники), просочені або вкриті фармацевтичними речовинами або розфасовані	1171,2	9751,1
5.1.	Перев'язувальні адгезивні та інші вироби, що мають липкий шар (липку поверхню)	278,1	7858,1
5.2.	Інші:	893,1	1893,0
6.	Фармацевтичні товари, зазначені у примітці 4 до цієї групи:	5636,3	31167,3
6.1.	Кетгут хірургічний стерильний, аналогічні стерильні матеріали для накладання швів (включаючи стерильні хірургічні або стоматологічні нитки, що розсмоктуються) і стерильні адгезиви для тканин для хірургічного закриття ран; ламінарія стерил	530,7	4991,7
6.2.	Реагенти для визначення групи крові	141,4	141,6
6.3.	Контрастні препарати для рентгенографічних обстежень; діагностичні реактиви для введення хворим	4138,8	2778,3
6.4.	Зубні цементи та інші стоматологічні матеріали для пломбування зубів; цементи для реконструювання (відновлення) кісток	491,3	9128,3
6.5.	Санітарні сумки та набори для подання першої допомоги	112,5	838,7
6.6.	Хімічні контрацептивні засоби на основі гормонів, інших сполук товарної позиції 2937 або сперміцидів	198,9	11925,6
6.7.	Препарати у вигляді гелю, призначені для використання в медицині або ветеринарії як засіб для змащення частин тіла в процесі хірургічних операцій або фізичних обстежень чи як сполучний агент між тілом і медичними інструментами	21,7	98,8

Таблиця 7

Прямі іноземні інвестиції у виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за період 2010–2016 рр., млн. дол. США [6]

Найменування	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
В економіці України	40,7	43,0	80,4	83,6	71,7	49,5	48,6
З України	-	-	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1

Провівши розрахунки інтегральних показників зовнішньоекономічної діяльності у фармацевтичній галузі, отримали результати, що представлені в табл. 5. Темпи зростання експорту та імпорту фармацевтичної продукції та препаратів знижуються починаючи з 2013 р., лише у 2016 р. простежується помірна стабілізація показників.

Із результатів проведених розрахунків можемо зробити висновок, що зовнішньоторговий баланс за досліджуваний період – від’ємний, що свідчить про нагальне питання нарощування експортного потенціалу фармацевтичної галузі України та встановлення зовнішньоекономічних зв’язків для покращення стану галузі у цілому та діяльності українських компаній на фармацевтичному ринку зокрема.

Розраховано прогноз показників експорту та імпорту на 2017 р. методом використання темпів росту. Таким чином, прогнозується зменшення експорту на 6,2 млн. дол. США – 154,0 млн. дол. США, а прогноз імпорту становить 1251,39 млн. дол. США, що також продовжує негативну тенденцію.

Приведено статистичні дані видової класифікації експорту та імпорту фармацевтичних товарів за останній рік та їх обсяги в табл. 6.

Фармацевтичний ринок характерний своєю наукоємністю та капіталоємністю, і в нашій країні є великий потенціал розвитку досліджуваної галузі, але це потребує значних інвестиційних заходів, які держава не має можливості провести, таким чином, основним джерелом фінансування виступають іноземні інвестиції (табл. 7).

Для більшої наочності зобразимо дані на графіку (рис. 4), де спостерігаємо хвилюподібну динаміку.

Найбільші інвестиції надходять із Кіпру та Віргінських Островів, що, скоріш за все, зумовлено фінансовими можливостями законодавчих баз цих країн. Також до основних інвесторів належать Великобританія та США (табл. 8).

Також прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів поступають із таких країн світу, як Австрія, Бельгія, Болгарія, Данія, Ліхтенштейн, Люксембург, Німеччина, Польща, Швейцарія, Індія, Туреччина, проте дані про їх обсяги не оприлюднюються.

Якщо казати про прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України, що надходять в економіку інших країн світу, то основними отримува-

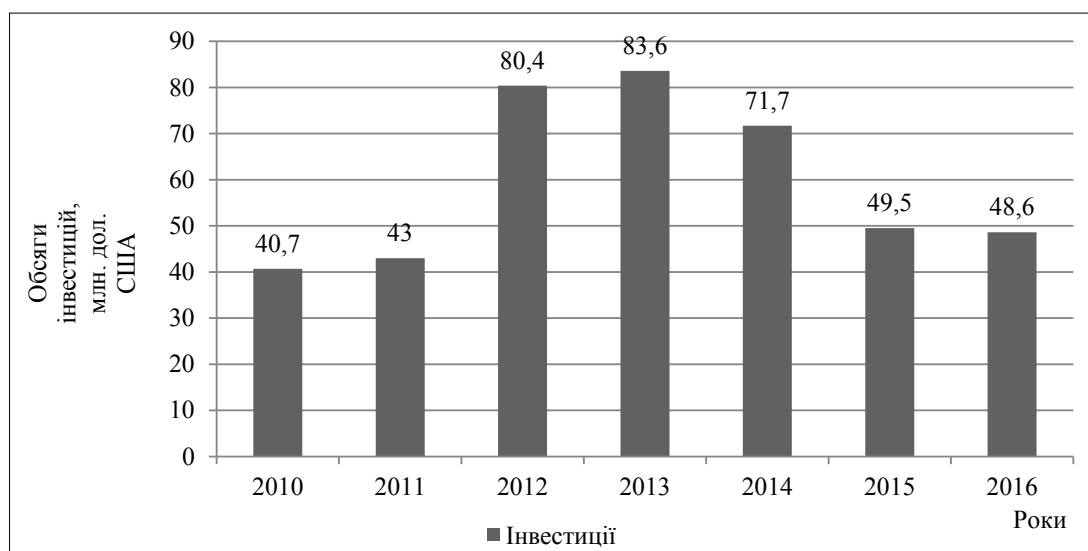

Рис. 4. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України у виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів за період 2010–2016 рр., млн. дол. США [6]

Таблиця 8

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України у виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів [6]

Країна	Код за КВЕД	Обсяг інвестицій на 01.10.2016	
		тис. дол. США	% від загального обсягу інвестицій
Велика Британія	21	4 721,6	0,3
Російська Федерація		36,8	0,0
Кіпр		24 507,1	0,2
Беліз		204,0	0,0
Віргінські Острови		11 637,0	0,6
США		3 530,9	0,5

чами є Білорусь, Польща, Узбекистан, інвестиції у загальному обсязі становлять 7 443,5 тис. дол. США.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, можемо сказати, що для розвитку фармацевтичної галузі в Україні необхідно підвищити її інвестиційну привабливість такими методами:

- розробити та запровадити загальні концепції щодо інвестицій у фармацевтичну галузь;
- прийняти законодавчі акти щодо інвестицій і підприємницької діяльності фармацевтичної галузі;
- здійснювати контроль над процесами іноземного інвестування у фармацевтичну галузь;
- надавати іноземним інвесторам підтримку, у тому числі інформаційну, експертну, технічну та ін.;
- урахувати інвестиційні ризики шляхом надання державних гарантій;
- здійснювати екологічний контроль.

Першочергового вирішення потребують такі проблеми, як запровадження новітніх технологій виробництва, привабливання інвестицій, покращення дослідницьких та експериментальних робіт для виготовлення медичних препаратів, удосконалення системи ціноутворення.

Нині важливим є питання усунення торгових бар'єрів між Україною та ЄС, створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної

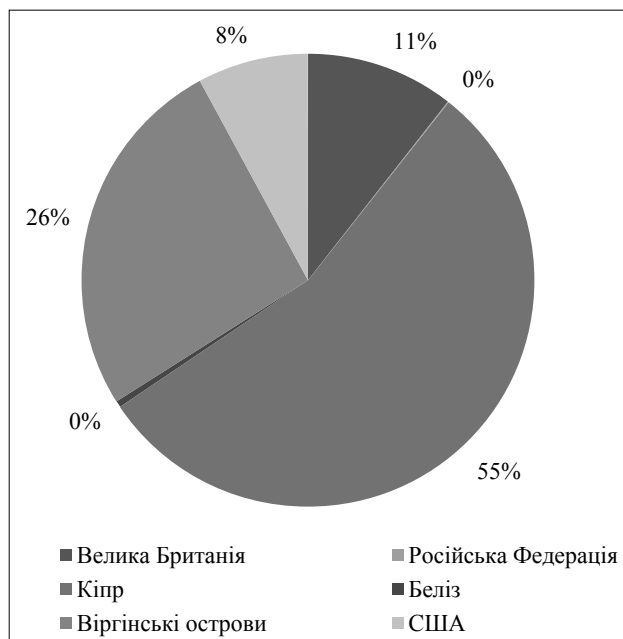

Рис. 5. Структура прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України у виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів на 01.10.2016, тис. дол. США [6]

торгівлі. Всередині країни вітчизняна фармацевція спирається на потужні високотехнологічні підприємства, які гідно конкурують із продукцією іноземних виробників. Як українські, так і зарубіжні виробники ліків українці зацікавлені у тому, щоб результати інспектування виробничих ділянок на відповідність вимогам належної виробничої практики мали взаємне визнання між регуляторними органами України та держав, які співпрацюють з нами у фармацевтичній галузі.

Перспективами розвитку зовнішньоекономічної діяльності у фармацевтичній сфері є впровадження міжнародних стандартів виробництва, новітніх технологій, якісних методів оптимізації організації міжнародної діяльності. Необхідно вирішити одну з найважливіших проблем – недовіру населення до якості вітчизняного виробника, паралельно з підвищенням контролю якості виробництва необхідно забезпечити ринок достовірною інформацією про зміни продукту та приділити чималу увагу відновлення репутації української фармацевтики.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мнушко З.М. Фармацевтичний ринок / З.М. Мнушко, Н.М. Крилова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pharmacencyclopedia.com.ua/article/328/farmaceutichnij-rinok>.
2. Зарічкова М.В. Оптимізація зовнішньоторговельної діяльності на вітчизняному фармацевтичному ринку / М.В. Зарічкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.disslib.org/optimizatsia-zovnishnotorhovelnnoi-dialnosti-na-vitchyznjanomu-farmatsevtichnomu.html>.
3. Чорноротов О. Фармацевтичний ринок України / О. Чорноротов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.credit-rating.ua>.

4. Толочко В.М. Проблемні аспекти зовнішньоекономічної діяльності на вітчизняному фармацевтичному ринку / В.М. Толочко М.В., Зарічкова, М.В. Чешева, І.В. Міщенко // Вісник фармації. – 2005. – № 4(44). – С. 28–30.
5. Звіт за результатами дослідження фармацевтичних ринків (за період 2014 – I півріччя 2016 р.) / Анти-монопольний комітет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Литвиненко Л.Л. Перспективы развития фармацевтического рынка украины в условиях углубления процессов евроинтеграции / Л.Л. Литвиненко, А.О. Собкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
8. Рахман М.С. Статистика рынка товаров и услуг : [учеб. пособ.] / М.С. Рахман. – Х. : ХНУ, 2013. – 178 с.